

«Основні засади формування потенційної екологічної небезпеки місць видалення відходів»

Основні наукові результати

Сформована система ПТГ (зі структурним центром МВВ) як комплексної складової НПС, визначені основні характеристики, ознаки, властивості та структурні елементи ПТГ, науково-теретично обгрунтована класифікація ПТГ (за типом операцій з відходами; за наявністю та станом санітарно-захисної зони та дотримувannya вимог експлуатації; класифікація наземних МВВ за санітарно-захисними зонами; за типом операцій з відходами). Науково обгрунтовані принципи формування класифікації МВВ, розроблені принципи формування класифікації. Визначені основні елементи ідентифікація потенційно небезпечних об'єктів. Дана еколого-геохімічна характеристика системи "потенційна екологічна небезпека-екологічний ризик". Досліджена тенденція розвитку системи екологічної оцінки з переходом на наступний якісний рівень, визначені організаційно-методичних елементи оцінки екологічної безпеки ПТГ (зі структурним ядром МВВ), розроблені основні етапи екологічної оцінки ПТГ, оцінений вплив ПТГ на навколишнє природне середовище в галузі екологічної безпеки. Розроблена методологія еколого-геохімічного моделювання екологічних ситуацій. Розглянуті соціально економічні аспекти екологічної безпеки ПТГ. Зроблена оцінка системи екологічної безпеки ПТГ (зі структурним ядром МВВ) як моделі, яка охоплює всі можливі природні та техногенні фактори, розглянуті організаційно- правові аспекти екологічної безпеки ПТГ, розроблені основні показники, з яких проводиться перевірка стану техногенної безпеки потенційно небезпечних об'єктів, проаналізовані нормативно правові акти та документи щодо формування потенційної екологічної небезпеки ПТГ.

Практична цінність

Були розроблені основні критерії ідентифікація потенційно небезпечних об'єктів. Ідентифікація передбачає аналіз структури об'єктів МВВ характеру їх функціонування для встановлення факту наявності або відсутності джерел небезпеки, які за певних обставин можуть ініціювати виникнення небезпеки, а також визначення рівнів можливих впливів на НС. Розглядаються і ураховуються внутрішні і зовнішні чинники небезпеки, це дає змогу чітко обмежити зони потенційної екологічної небезпеки.

Була розроблена методологія екологічної оцінки ПТГ. Метою ЕО є забезпечення того, щоб проекти, плани розвитку і т. ін. були прийняті з точки зору збереження і мінімального впливу на навколишнє природне середовище та сталого розвитку суспільства. Аналіз ЕО в Україні показав, що ЕО не є системною процедурою, як це прийнято у світовій практиці. Чинними нормативними актами регламентується розробка проектної документації, в складі якої готується лише розділ "Матеріали ОВНС". Причому, характерною особливістю цього проектного етапу є екологічна оцінка проектних рішень, коли земельна ділянка вибрана, відведена і передана інвестору у приватну власність або оренду. Тому, впливати на розміщення земельної ділянки під будівництво з боку охорони навколишнього середовища, після виконання проектних робіт, практично дуже складно. Тому розробка науково-теоритичні основи впровадження процедур ЕО МВВ в Україні з метою її сталого розвитку та гармонізації взаємовідносин між економікою, навколишнім середовищем та розвитком суспільства.

В загальному, у процесі ЕО МВВ ми виділяємо наступні процедури:

- 1) попередня екологічна оцінка впливів-скринінг;
- 2) визначення задач екологічної оцінки-скоупінг;
- 3) генералізація, порівняння та вибір альтернатив;
- 4) оцінка параметрів навколишнього середовища;
- 5) помякшення впливів;
- 6) прийняття рішення.

Саме такий підхід дає можливість комплексно оцінити потенційну екологічну небезпеку любого об'єкту.

Перелік основних наукових публікацій, доповідей на конференціях, семінарах

1. Ісаєнко В.М., Дехтяренко О.М., Сидоров О.В. Екологічна оцінка небезпечності

пестицидів для екосистем. "Екологічна безпека держави" матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів -К.:НАУ, 2007.-С.64-66.

2. Глова О.М., Ісаєнко В.М. Поводження із високотоксичними відходами у Вінницькій та Київській областях. "Екологічна безпека держави" матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів.-К.: НАУ, 2008.-С.61-64.

3. Толошина А.М., Ісаєнко В.М. Основні методологічні підходи, на яких ґрунтується фітореMediaційна технологія. "Екологічна безпека держави" матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів.-К.:НАУ, 2008 .-С.67-68.

4. Корпан І.М., Ісаєнко В.М. Проблеми моніторингу територій забруднених непридатними пестицидами."Екологічна безпека держави" матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів.-К.:НАУ, 2008 .-С.63-66.

5. Толошина А.М., Ісаєнко В.М. ФітореMediaція забруднених територій хлороорганічними пестицидами (на прикладі ДДТ). "Екологічна безпека держави" матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів.-К.:НАУ, 2008 .-С.69-71.

6. Іванова Н.М., Ісаєнко В.М. Видове різноманіття екосистем Сасикського водосховища та каналу Дунай-Сасик Екологія і реурси.-2008.-№18.

7. Э.В.Соботович, О.Б. Лисенко, В.Б. Шатило Изотопные сдвиги углерода в эритроцитах кровичеловека как возможный показатель его функциональной активности. Жебровська К.І. Лисенко О.Б. Радиация и Чернобыль: Ближайшие и отдаленные последствия (Радиация и Чернобыль. Том 4) / под общей ред.Е.Ф.Конопля.-Гомель: РНИУП "Институт радиологии", 2007. -С.130-135.

8. Жебровська К.І. Лисенко О.Б. Методологічні засади формування екологічної безпеки природно-техногенних систем. Збірник статей "Екологічна безпека; проблеми і шляхи вирішення". Харків, 2007, стор.208-212.

9. Е.В.Соботович, С.А.Довгий, О.Б.Лисенко Экологическая Энциклопедия, т.2-й том (Г-Ж) Киев "Логос" 2007, стр.906

10. Скульский Н.А., Яндюк А.А., Лысенко О.Б., Соботович Э.В. К вопросу о влиянии фракционирования изотопов магния на физиологическую активность живых организмов. Зб.Наук.статей IV Міжнар. Наук.-практ. Конфер. "Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення". 8-13 вересня 2008, Алушта, АР Крим. Т.1-С.82-87

11. Яндюк А.А., Лисенко Л.В., Лисенко М.О., Скульский Н.А. Актуальні проблеми екологічної безпеки потенційно екологічних небезпечних об'єктів довкілля Зб. Наук.статей IV Міжнар. Наук.-практ. Конфер. "Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення". 8-13 вересня 2008, Алушта, АР Крим. Т.2.-С.

12. Скульский Н.А., Яндюк А.А., Лысенко О.Б. Методические разработки в области изучения изотопного состава некоторых биогенных элементов в живых организмах. Третій міжнародний симпозіум "Методи хімічного аналізу".с.67,2008

13. Лисенко М.О., Семенченко А.М., Лисенко О.Б. Місто як природно-техногенна геосистема. Тези XI міжнародн. Науково-практичн.Конф."Екологія, людина, суспільство", 2008, НТУ "КПІ" К. стр.301

14. Лисенко М.О., Семенченко А.М., Лисенко О.Б. Основні критерії оцінки потенційно небезпечних об'єктів довкілля. Розш. Тезиси міжн. Наук. практ. Конф. "Екологічні проблеми техногенного тнавантаження регіонів", 2008, Дніпропетровськ

15. Лисенко М.О., Семенченко А.М., Лисенко О.Б. Особенности г/с мониторинга окружающей среды Раш. Тезисы I Всеук. Научн.Конфер. " Мониторинг природных и техногенных сред", 2008, Симферополь

16. Толошенко А.А., Пилипенко Л.А., Ісаєнко В.М. Оцінка вмісту хлороорганічних пестицидів іу воді і донних відкладках із меліоративної системи р.Здвиж // Матеріали Всеукраїнської наукової конференції студентів та аспірантів "Екологічна безпека держави". -К.: НАУ, -207. -С.74-77.

17. Килимник Є.С., Бевза А.Г., Ісаєнко В.М. Проблеми знешкодження осадів гальванічних виробництв на прикладі середньо статистичного підприємства // Матеріали VI

Міжнародної науково-методичної конференції "Безпека життя і діяльності людини-освіта, наука, практика". -К.: Видавничий центр "Самміт-книга", 2007.-С.268-270.

18. Карпенко В.І., Писарев С.І., Ісаєнко В.М. Комплексні енерго-, екологічно-зберігаючі системи і переваги їх впровадження // VII Міжнародна Науково-технічна конференція "Авіа-2007"- Т. III. -К.: НАУ.-2007.-С.44.66-44.69.

19. Ісаєнко В.М., Патица В.П. Екологічна роль авермектинів у формуванні збалансованих агро екосистем // Сільськогосподарська мікробіологія: Міжвідомчий тематичний збірник.-Чернігів: ЦНТЕІ, 2007.-Вип.5-С.15-31.

20. Білявський Г.О., Степаненко С.М., Боголюбов В.М., Ісаєнко В.М., Тимошенко Н.І., Клименко М.О., Масікевич Ю.Г., Сафранов Т.А. Екологія. Навчальна програма нормативної дисципліни для пвдготовки студентів неекологічних спеціальностей у вищих навчальних закладах України.-К.: Аграрна освіта, 2007.-22с.

21. Vovk O, Guy A, Isaenko V, Nitrogen compounds and volatile organic compounds-the most important pollutants in terms of human health and ecosystem damage // International symposium on air and water pollution abatement.- Zakopane, Poland.-2007/-P.119-120.

22. Dekhtyarenko O., Pilipenko L., Isayenko V. Estimation of chlororganic pesticides impact on soil ecosystems // Агроекологічний журнал. -К., 2007.-С.57-62.

23. Екологічна безпека та природоохоронне інспектування. Модуль 2. Природоохоронне інспектування: Навч.Посіб./ Є.І. Басманов, В.М.Ісаєнко, В.М.Криворотько, за ред. Є.І. Басманова.-К.: НАУ, 2007.-384.

24. Isaenko V.N., Verenko E.V., Chuguy V.A., Palyka V.F., Antiparasitic preparations on the basis of avermectines-ecological aspects of avermectins-ecological aspects of application // International Scientific conference "S.P. Kostychev and contemporary agricultural microbiology" (Yalta, Ukraine, October 8-12, 2007): Abstr.-Chernihiv: CSTEI, 2007-130p.

25. Мовчан Я.І. Міжнародні проаові документи // Екологічна енциклопедія. -К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.299.

26. Мовчан Я.І. Малишева Н.Р. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні // Екологічна енциклопедія. -К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.327.

27. Мовчан Я.І. Національна екомережа // Екологічна енциклопедія. -К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.327-328

28. Мовчан Я.І. Європейська Економічна Комісія Екологічна енциклопедія. -К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.8-9.

29. Мовчан Я.І., Гардашук Т.В., Матвеев С.Р. Європейська ландшафтна конвенція 2000 Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.9-10.

30. Мовчан Я.І., Петренко Т.Є. Загальнодержавна програма охорони та відтворення довкілля Азовського та Чорного морів // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.41.

31. Мовчан Я.І. Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.42-44.

32. Мовчан Я.І. Малишева Н.Р., Закон України " Про екологічну мережу" // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.50-51.

33. Мовчан Я.І. Конвенція // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.187-188.

34. Мовчан Я.І., Коломаз Ю.Т., Легка О.В., Конвенція Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з опустелюванням у тих країнах, що потерпають від серйозної посухи та (або) опустелювання, особливо в Африці, 1994 // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.188.

35. Мовчан Я.І., Домашлинець В.В., Конвенція про біорізноманіття 1992 // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.189-190.

36. Я.І.Мовчан, Т.Є.Петренко, Конвенція про співробітництво з охорони та сталого

використання ріки Дунай 1994 // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.99-200.

37. Мовчан Я.І. Мережа екологічна // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.282-283.

38. Я.І.Мовчан, М.М. Борисюк Міжнародне Агенство з Атомної Енергії // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.295.

39. Я.Мовчан, С.Сорокін, Природного Середовища України // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.308-309.

40. Я.І.Мовчан, Н.Р.Малишева, Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.327.

41. Мовчан Я.І. Національна екомережа // Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.327-328.

42. Я.І.Мовчан, В.І. Карамушка додаток 2. Міжнародні правові документи в сфері охорони навколишнього середовища та їх статус для України.// Екологічна енциклопедія-К.: "Центр екологічної освіти та інформації", 2007.-С.353-366.